

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้าง
คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา*

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR TEACHERS
TO FOSTER ENTREPRENEURIAL CHARACTERISTICS IN SECONDARY
SCHOOL STUDENTS: A CASE STUDY IN THE LEARNING CITY CONTEXT OF
CHACHOENGSAO

บุษยารัตน์ จันทร์ประเสริฐ¹ และ ธาณทิพย์ ขุนทอง^{2**}

Budsayarat Janprasert¹ and Thanthip Kunthong^{2**}

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 422 ถนนมรุพงษ์ หน้าเมือง เมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000 ประเทศไทย

^{1,2}RajabhatRajanagerindra University, 422 Marupong Road, Na Muang, Muang, Chachoengsao Province 24000 Thailand

**Corresponding Author E-mail: Thanthip.kun@rru.ac.th

(Received: 9 Jan, 2024; Revised: 28 May, 2025; Accepted: 11 Jun, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ของโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จาก 2 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 60 คน ได้จากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา และแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สรุปได้เป็น 5 องค์ประกอบ (10 พฤติกรรมบ่งชี้) ได้แก่ 1.1) ความเป็นตัวของตัวเอง (2 พฤติกรรมบ่งชี้) 1.2) ความมีวินัย (2 พฤติกรรมบ่งชี้) 1.3) การทำงานเชิงรุก (2 พฤติกรรมบ่งชี้) 1.4) ความสามารถในการแข่งขัน (2 พฤติกรรมบ่งชี้) และ 1.5) ความกล้าเสี่ยง (2 พฤติกรรมบ่งชี้) 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล มีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ปี พ.ศ. 2566

¹ ดร. สาขาวิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์

² ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

อยู่ระหว่าง 5.00 – 4.20 และ 3) ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยภาพรวมและรายโรงเรียน

คำสำคัญ: คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ; รูปแบบการจัดการเรียนรู้; บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา

ABSTRACT

The objectives of the study were to 1) examine the entrepreneurial characteristics of secondary school students, 2) develop a learning management model for teachers to foster these characteristics within the context of the Learning City of Chachoengsao, and 3) evaluate the effectiveness of the developed model. The participants of the trial study of the learning management model were 60 secondary school students from 2 schools in Chachoengsao Province, selected from multi-Stage random sampling method. The research instruments included a semi-structured interview form, an instructional manual for teachers to promote students' entrepreneurial characteristics, and an entrepreneurial characteristics assessment tool for secondary students. The data were analyzed using mean, standard deviation, and a t-test for dependent samples.

The findings were as follows: 1) The entrepreneurial orientation of secondary school students can be summarized into 5 components (10 indicator behaviors), namely 1.1) autonomy (2 indicator behaviors), 1.2) innovativeness (2 indicator behaviors), 1.3) proactiveness (2 indicator behaviors), 1.4) competitive aggressiveness (2 indicator behaviors), and 1.5) risk-taking (2 indicator behaviors). 2) The developed learning management model comprised principles, objectives, time spent on learning activities, learning management activities, learning activity organization guidelines, and measurement and evaluation. The results of the evaluation of the appropriateness of the learning management model were at a very high level, with an average score between 4.20 and 5.00. 3) The post-test mean scores of students' entrepreneurial characteristics were significantly higher than the pre-test scores at the .05 level, both overall and by individual school.

KEYWORDS: Learning Management Model, Entrepreneurial Characteristics, Contextual in Learning Cities of Chachoengsao

บทนำ

การจัดการศึกษาความเป็นผู้ประกอบการมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียนและนักศึกษาในการเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการสร้างนวัตกรรม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ซึ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและความยั่งยืน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการจึงกลายเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมคนรุ่นใหม่ให้พร้อมรับมือกับอนาคตที่ท้าทายและซับซ้อนยิ่งขึ้น (Office of the Secretary-General of the Education Council, 2017)

สถานการณ์การศึกษาของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปัจจุบัน พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาทั้งภาครัฐและเอกชน เมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอายุ 17-12 ปี มีแนวโน้มและจำนวนประชากรลดลงเนื่องจากสภาพปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งบุตรหลานศึกษาต่อได้ ต้องออกไปทำงานเลี้ยงชีพ โดยเฉพาะในอำเภอห่างไกล ไม่สะดวกในการเดินทางไปเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการเข้าเรียนในการศึกษานอกระบบพบว่า มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงว่านักเรียนในระบบการศึกษาเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนมากไปเรียนต่อการศึกษานอกระบบ ส่วนข้อมูลนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาส จะศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาเป็นส่วนใหญ่ (Chachoengsao Provincial Education Office, 2024) แสดงให้เห็นว่าจำนวนเด็กและเยาวชนที่ต้องออกจากการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพและพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดไปสู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น

เหมาะสมกับบริบท จุดเน้นของสถานศึกษา และศักยภาพของผู้เรียน (Office of the Basic Education Commission, 2017) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเป็นตัวตั้ง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะสำคัญที่จำเป็นในการใช้ชีวิต เนื่องจากการเรียนการสอนยังเป็นแบบแยกส่วน แยกรายวิชา ขาดการผสมผสานและเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ในชีวิตจริง ละเลยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เป็นการศึกษาโดยเอาตำราหรือวิชาเป็นตัวตั้ง ส่งผลให้นักเรียนขาดการเชื่อมโยงความรู้ในห้องเรียนเข้ากับชีวิตประจำวัน และไม่สามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ (Wisising, 2017)

คุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการเป็นคุณสมบัติหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มการเป็นผู้ประกอบการในสถานการณ์ การตัดสินใจขององค์กร และกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการประกอบการ (Lumpkin & Dess 1996; Wiklund & Shepherd, 2003) หนึ่งในแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานคือการเสริมสร้างความรู้และทักษะพื้นฐานในการเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ ผู้เรียนควรมีความสามารถในการวางแผนด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การบริหารจัดการทรัพยากร บุคลากร และการเงิน ควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์งานและนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมในเชิงธุรกิจ (Office of the Secretary-General of the Education Council, 2017)

ปัจจุบันแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ เน้นให้เมืองเป็นผู้นำในการร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมในทุกด้าน เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราถือเป็น 1 ใน 4 เมืองของประเทศไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ระดับโลก (Global Network of Learning Cities: GNLC) จาก 229 เมือง ของ 64 ประเทศทั่วโลก ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับเมืองและประเทศ แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย (Thapsat, 2021)

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ การเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพของเด็กและเยาวชน เป็นส่วนหนึ่งของเมืองแห่งการเรียนรู้ จึงต้องมีการสร้าง รูปแบบการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในด้านความเป็น ผู้ประกอบการตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้าง พื้นฐานความรู้และทัศนคติที่ดีในการเป็นผู้ประกอบการให้ แก่ผู้เรียน ทฤษฎีที่น่าสนใจและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการ ด้านอาชีพของ Tiedeman and O'hara (1963) เป็นกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ด้านอาชีพและประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ เน้นการตัดสินใจและการปรับตัวในอาชีพ นำมาใช้ร่วมกับ ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Participatory Learning: PL) เนื่องจากหลักการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วย 2 หลัก การ คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และกระบวนการ กลุ่ม ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ เดิม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ท้าทายและต่อเนื่อง ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมตลอดเวลา ซึ่งก่อให้เกิด การขยายตัวของเครือข่ายความรู้ อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ ที่อาศัยการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น การพูด การเขียน การวาดรูป การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น ส่งผลให้ ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด อภิปราย และสรุปความคิด รวบรวมข้อได้ (Rangabthuk, 1999)

จากความสำคัญที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ทำการ ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริม สร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ ฉะเชิงเทรา โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ ของ Tiedeman and O'hara (1963) ร่วมกับทฤษฎี การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ ในการสร้างต้นแบบนวัตกรรมการเรียนรู้และพัฒนาครู ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน เพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะในด้านการเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียน โดยถือเป็นการเตรียมคนในด้านการเป็น ผู้ประกอบการและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่รองรับ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอาชีพที่อาจหายไปและอาชีพ ที่เกิดขึ้นใหม่มากมายในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ ฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการ เรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น ผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่ เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา

สมมติฐานการวิจัย

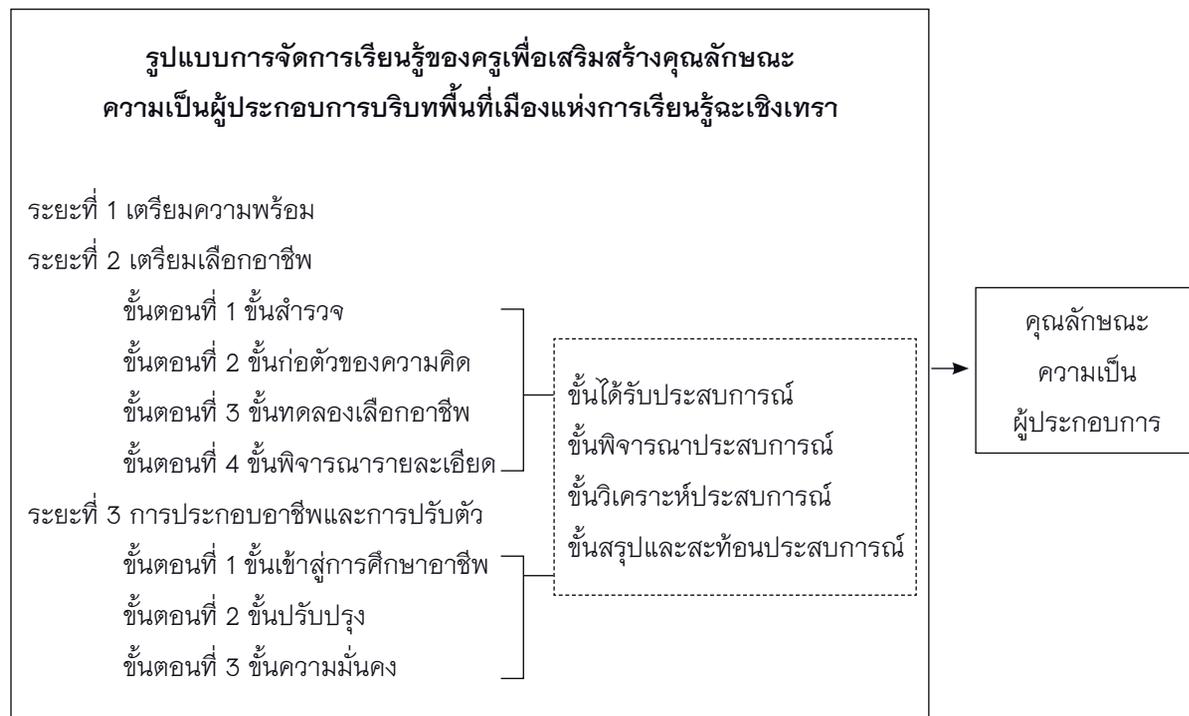
หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ ฉะเชิงเทรา นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ สูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยนำทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของ Tiedeman and O'hara (1963) ซึ่งประกอบด้วย 2 ระยะ (7 ขั้นตอน) คือ ระยะเตรียมเลือกอาชีพ (4 ขั้นตอน) และระยะ การประกอบอาชีพและการปรับตัว (3 ขั้นตอน) ร่วมกับ ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นได้รับประสบการณ์ ขั้นพิจารณา ประสบการณ์ ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ และขั้นสรุปและ สะท้อนประสบการณ์มาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย 3 ระยะ (7 ขั้นตอน) ได้แก่ ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม เป็นระยะที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้สอนได้สร้างความคุ้นเคย ซึ่งกันและกัน ทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่าง ผู้เรียนด้วยตนเอง เพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิด ความผ่อนคลาย รวมถึงมีการชี้แจงและไขข้อซักถาม ก่อนจัดการเรียนรู้ เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีบทบาทในทุกขั้นตอนการเรียนรู้ ตามทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องสร้าง

บรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน สำหรับในระยะเวลาที่ 2 และระยะเวลาที่ 3 ผู้วิจัยยึดตามทฤษฎีของ Tiedeman and O'hara (1963) โดยกำหนดเป็นระยะเวลาที่ 2 เตรียมเลือกอาชีพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสำรวจ ขั้นก่อตัวของความคิด ขั้นทดลองเลือกอาชีพ และขั้นพิจารณารายละเอียด และระยะเวลาที่ 3 การประกอบอาชีพและการปรับตัว ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเข้าสู่การศึกษาอาชีพ ขั้นปรับปรุง และขั้นความมั่นคง ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอนย่อยของระยะเวลาที่ 2 และระยะเวลาที่ 3 จะสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

โดยใช้ 4 ขั้นตอนของทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ได้แก่ ขั้นได้รับประสบการณ์ ขั้นพิจารณาประสบการณ์ ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ และขั้นสรุปและสะท้อนประสบการณ์ จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผู้เรียนแต่ละคนจะมีโอกาสร่วมกิจกรรมกลุ่มกับผู้เรียนที่หลากหลายระดับ ใช้คำถามให้เกิดการสะท้อนคิด การทำงานและสร้างกิจกรรมร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการในการสร้างประสบการณ์และเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง กรอบแนวคิดการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ รหัสจริยธรรมการวิจัย SCPHYLIB-2567186/ เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2567

ระยะที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มี 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการทั้งในไทยและต่างประเทศ จำนวน 7 ฉบับ ได้แก่ Miller, (1983), Lumpkin and Dess (1996), Frese and de Kruijff (2000), Rauch, Wiklund, Lumpkin, and Frese (2009), Canuzakov, Geri, Demirhan, and Tekeli (2017), Ephrem and Murimbika (2024) และเมธาพร อินคำ (Income, 2021) โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เพื่อสรุปองค์ประกอบและกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ประกอบการที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10 คน จากวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีการกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้ประกอบการที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา อายุ 18-35 ปี 2) มีประสบการณ์ในการเป็นผู้ประกอบการ 3 ปีขึ้นไป และ 3) มีความสมัครใจให้สัมภาษณ์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 4 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ประกอบการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์โดยมีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายขณะสัมภาษณ์ ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งการมีอิสระในการตัดสินใจ มีสิทธิ์ที่จะหยุดให้ข้อมูลเมื่อใดก็ได้หากรู้สึกไม่สบายใจ โดยที่จะไม่มีผลกระทบต่อสิทธิประการใด ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยการตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีการดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนิยามตัวแปรและกำหนดองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ

2.2 กำหนดโครงสร้างของแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ

2.3 ร่างแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลและด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจหรือการเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 1.00-0.80 และปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.5 นำแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน นำผลการตอบของนักเรียนมาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกด้วย Corrected Item - total Correlation (CITC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า CITC ไม่น้อยกว่า 0.2 ได้ข้อคำถาม 18 ข้อจาก 20 ข้อ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.202 - 0.550

2.6 วิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.780

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่ที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา มี 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดดังนี้

1.1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นผู้สำรวจ วิเคราะห์ พิจารณา และสร้างประสบการณ์ด้วยตนเอง

2) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ตั้งเป้าหมายชีวิตและเลือกอาชีพด้วยตนเอง

3) เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนักเรียนต้องศึกษาข้อมูล ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

4) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครูผู้สอน

5) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนจะต้องยอมรับการตัดสินใจของตนเองและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ที่เกิดขึ้น

6) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและทดลองฝึกอาชีพตามเป้าหมายที่เลือกไว้

7) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น การพูด การเขียน การวาดรูป การแสดง บทบาทสมมุติ ซึ่งเอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์ และสังเคราะห์การเรียนรู้

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น บริบทพื้นที่เมืองแห่ง การเรียนรู้จะเชิงเทรา

ตารางที่ 1 โครงสร้างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

กิจกรรม การจัดการเรียนรู้	พฤติกรรมบ่งชี้ ความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม	
กิจกรรมที่ 1 แรกพบ	1.1, 3.2
ระยะที่ 2 เลือกอาชีพ	
กิจกรรมที่ 2 สสำรวจอาชีพในชุมชน	2.1, 3.1, 4.1
กิจกรรมที่ 3 สร้างอาชีพในฝันกับไอเดอล	1.1, 2.1, 3.1, 3.2, 4.1
กิจกรรมที่ 4 คุยเฟื่องเรื่องอาชีพ	1.1, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 5.1
กิจกรรมที่ 5 หนึ่งอาชีพที่ใฝ่ฝัน	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 5.1
ระยะที่ 3 วางแผนสู่อาชีพ	
กิจกรรมที่ 6 เส้นทางสู่ฝัน	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 5.1, 5.2
กิจกรรมที่ 7 ชิมกลางทางอาชีพ	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 5.1, 5.2
กิจกรรมที่ 8 ตลาดนัดอาชีพ	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 5.1, 5.2

จากตารางที่ 1 พบว่า โครงสร้างกิจกรรม การจัดการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งแต่ละระยะ มีพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม มีกิจกรรม การเรียนรู้ 1 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 แรกพบ นักเรียนจะมีพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นผู้ประกอบการในองค์ประกอบที่ 1 ความเป็นตัวของตัวเอง พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1.1) สามารถควบคุมตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ และองค์ประกอบที่ 3 การทำงานเชิงรุก พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.2) มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ระยะที่ 2 เลือกอาชีพ มีกิจกรรมการเรียนรู้ 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 2 สสำรวจอาชีพในชุมชน นักเรียนจะมีพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นผู้ประกอบการ ในองค์ประกอบที่ 2 ความมีนวัตกรรม พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 2.1) มีความสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ องค์ประกอบ ที่ 3 การทำงานเชิงรุก พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.1) แสวงหาโอกาส ต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำในสิ่งที่ทำเสมอ และองค์ประกอบที่ 4 พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4.1) สร้างจุดแตกต่างของสินค้าหรือ

1.3 โครงสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ พฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา รายละเอียดดังตารางที่ 1

บริการระหว่างธุรกิจตนเองและคู่แข่ง กิจกรรมที่ 3 สร้างอาชีพในฝันกับไอเดอล นักเรียนจะมีพฤติกรรมบ่งชี้ ความเป็นผู้ประกอบการในองค์ประกอบที่ 1 ความเป็นตัว ของตัวเอง พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1.1) สามารถควบคุมตนเองไป สู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ องค์ประกอบที่ 2 ความมีนวัตกรรม พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 2.1) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ ที่กตตันได้ องค์ประกอบที่ 3 การทำงานเชิงรุก พฤติกรรม บ่งชี้ที่ 3.1) แสวงหาโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำในสิ่งที่ทำ เสมอ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.2) มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ กิจกรรมที่ 4 คุยเฟื่องเรื่องอาชีพ นักเรียนจะมีพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็น ผู้ประกอบการในองค์ประกอบที่ 1 ความเป็นตัวของตัวเอง พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1.1) สามารถควบคุมตนเองไปสู่เป้าหมาย ที่ตั้งไว้ได้ องค์ประกอบที่ 2 ความมีนวัตกรรม พฤติกรรม บ่งชี้ที่ 2.1) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่กตตันได้ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 2.2) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา สินค้าและบริการใหม่ ๆ องค์ประกอบที่ 3 การทำงานเชิงรุก พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.1) แสวงหาโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำ ในสิ่งที่ทำเสมอ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.2) มีการวางแผน

ไว้ล่วงหน้าในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการแข่งขัน พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4.1) สร้างจุดแตกต่างของสินค้าหรือบริการระหว่างธุรกิจตนเองและคู่แข่ง และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4.2) พยายามหาวิธีการเพื่อลดต้นทุน และองค์ประกอบที่ 5 ความกล้าเสี่ยง พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 5.1) กล้าตัดสินใจในสภาวะไม่แน่นอน กิจกรรมที่ 5 หนึ่งในอาชีพที่ใฝ่ฝัน นักเรียนจะมีพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นผู้ประกอบการในองค์ประกอบที่ 1 ความเป็นตัวของตัวเอง พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1.1) สามารถควบคุมตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1.2) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่กดดันได้ องค์ประกอบที่ 2 ความมีนวัตกรรม พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 2.1) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่กดดันได้ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 2.2) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ องค์ประกอบที่ 3 การทำงานเชิงรุก พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.1) แสวงหาโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำในสิ่งที่ทำเสมอ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.2) มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการแข่งขัน พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4.1) สร้างจุดแตกต่างของสินค้าหรือบริการระหว่างธุรกิจตนเองและคู่แข่ง และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4.2) พยายามหาวิธีการเพื่อลดต้นทุน และองค์ประกอบที่ 5 ความกล้าเสี่ยง พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 5.1) กล้าตัดสินใจในสภาวะไม่แน่นอน

ระยะที่ 3 วางแผนสู่อาชีพ มีกิจกรรมการเรียนรู้ 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 6 เส้นทางสู่ฝัน กิจกรรมที่ 7 ชิมกลางทางอาชีพ และกิจกรรมที่ 8 ตลาดนัดอาชีพ นักเรียนจะมีพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นผู้ประกอบการในองค์ประกอบที่ 1 ความเป็นตัวของตัวเอง พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1.1) สามารถควบคุมตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1.2) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่กดดันได้ องค์ประกอบที่ 2 ความมีนวัตกรรม พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 2.1) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่กดดันได้ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 2.2) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ องค์ประกอบที่ 3 การทำงานเชิงรุก พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.1) แสวงหาโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำในสิ่งที่ทำเสมอ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3.2) มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในการทำงานเพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายที่ตั้งไว้ องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการแข่งขัน พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4.1) สร้างจุดแตกต่างของสินค้าหรือบริการระหว่างธุรกิจตนเองและคู่แข่ง และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4.2) พยายามหาวิธีการเพื่อลดต้นทุน และองค์ประกอบที่ 5 ความกล้าเสี่ยง พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 5.1) กล้าตัดสินใจในสภาวะไม่แน่นอน และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 5.2) กล้าลงทุน

2. นำองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการที่พัฒนาขึ้นในระยะที่ 1 มาออกแบบร่างคู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยออกแบบบนพื้นฐานของทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของ Tiedeman and O'hara (1963) ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

3. นำร่างคู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน พิจารณาความเหมาะสม พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.20 – 5.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) รูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ศึกษานำร่องกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน สัปดาห์ละ 1 กิจกรรม กิจกรรมละ 2 ชั่วโมง ได้แก่ กิจกรรมที่ 2 ฉันทชอบอะไร กิจกรรมที่ 3 อาชีพใฝ่ฝัน กิจกรรมที่ 4 ค่อยเฟื่องเรื่องอาชีพ และกิจกรรมที่ 5 หนึ่งในอาชีพที่ใฝ่ฝัน ทั้งหมด 4 สัปดาห์ เนื่องจากกิจกรรมที่ 2-5 เป็นกิจกรรมการปฏิบัติการเลือกอาชีพ และปฏิบัติในชั้นเรียน และนำกระบวนการจัดกิจกรรมมาวิเคราะห์เพื่อหาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนจนปัญหา และอุปสรรค ก่อนนำไปใช้จริงใน 5 ด้านตามองค์ประกอบของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรม 2) ด้านระยะเวลา 3) ด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 5) ด้านการวัดและประเมินผล

2. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษานำร่องมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ และพร้อมนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิจัยในระยะนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบเบื้องต้น (Pre-experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว มีการวัดก่อนและหลังการทดลองอย่างละ 1 ครั้ง (One Group Pretest-posttest Design) ในทั้ง 2 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 24,737 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 60 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน โดยมีนักเรียนโรงเรียนที่ 1 จำนวน 21 คน และโรงเรียนที่ 2 จำนวน 39 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา

2. แบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. ผู้วิจัยจัดอบรมครูผู้สอน และชี้แจงทำความเข้าใจ หรือร่วมกันถึงแนวทางในการปฏิบัติ และไขข้อซักถามต่าง ๆ

3. ดำเนินการทดสอบคุณลักษณะของผู้ประกอบการของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. ครูผู้สอนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการจำนวน 8 กิจกรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง กิจกรรมครั้งละ 2 ชั่วโมง ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 แรกพบ กิจกรรมที่ 2 สสำรวจอาชีพในชุมชน กิจกรรมที่ 3 สร้างอาชีพในฝันกับไคดอล กิจกรรมที่ 4 หนึ่งสัปดาห์ กิจกรรมที่ 5 หนึ่งอาชีพที่ใฝ่ฝัน กิจกรรมที่ 6 เส้นทางสู่ฝัน กิจกรรมที่ 7 ซิมลางทางอาชีพ และกิจกรรมที่ 8 ตลาดนัดอาชีพ รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ดังแสดงในตารางที่ 1

5. ดำเนินการทดสอบคุณลักษณะของผู้ประกอบการของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนก่อนและหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนก่อนและหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยสถิติทดสอบที (t-test for Dependent Samples) โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมและรายโรงเรียน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ จำแนกเป็น 5 องค์ประกอบ 10 พฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

1) ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1.1) สามารถควบคุมตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ และ 1.2) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่กดดันได้

2) ความมีนวัตกรรม (Innovativeness) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 2.1) มีความสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ และ 2.2) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ

3) การทำงานเชิงรุก (Proactiveness) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 3.1) แสวงหาโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำในสิ่งที่ทำเสมอ และ 3.2) มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

4) ความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 4.1) สร้างจุดแตกต่างของสินค้าหรือบริการระหว่างธุรกิจตนเองและคู่แข่ง และ 4.2) พยายามหาวิธีการเพื่อลดต้นทุน

5) ความกล้าเสี่ยง (Risk-taking) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 5.1) กล้าตัดสินใจในสภาวะไม่แน่นอน และ 5.2) กล้าลงทุน

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้จะเชิงเทรา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ระหว่าง 4.20 – 5.00 โดยมีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม เป็นระยะที่ครูสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เรียนกับครู และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน

ระยะที่ 2 เตรียมเลือกอาชีพ เป็นระยะที่ผู้เรียนสำรวจความต้องการของตนเอง พิจารณาสืบค้นข้อมูล แบ่งได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสำรวจ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะทำการสำรวจและประเมินตนเอง ขั้นตอนที่ 2 ขั้นก่อตัวของความคิด เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำเอาข้อมูลจากขั้นสำรวจมาพิจารณาร่วมกับค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของตนเอง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นทดลองเลือกอาชีพ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทดลองตัดสินใจเลือกอาชีพ และขั้นตอนที่ 4 ขั้นพิจารณารายละเอียด เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพที่แน่นอน

ระยะที่ 3 การประกอบอาชีพและการปรับตัว เป็นระยะที่ผู้เรียนเริ่มประกอบอาชีพและการปรับตัว แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเข้าสู่การศึกษาอาชีพ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเตรียมตัวประกอบอาชีพที่ตนเองเลือกไว้ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปรับปรุง เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนลงมือประกอบอาชีพที่ตนเองเลือกจากสถานการณ์จำลองในชั้นเรียน และขั้นตอนที่ 3 ขั้นความมั่นคง เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนวางแผนและปรับปรุง ลงมือประกอบอาชีพอีกครั้ง ในสถานการณ์จริง

3. การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้จะเชิงเทรา รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนก่อนและหลังเรียน

รายการ	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	ภาพรวม
จำนวน (คน)	21	39	60
MEAN ก่อนเรียน	45.76	47.74	48.20
SD ก่อนเรียน	3.13	4.27	4.48
MEAN หลังเรียน	57.05	56.33	55.62
SD หลังเรียน	3.68	5.12	4.86
t	11.419*	8.152*	9.759*
p-value	.000	.000	.000

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งในภาพรวมและรายโรงเรียน โดยผลการเปรียบเทียบในภาพรวม พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 48.20 ± 4.48 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 55.62 ± 4.86 คะแนน มีค่าการทดสอบที (t) เท่ากับ 9.759 ($p = .000$) เมื่อพิจารณาจำแนกรายโรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่ 1 นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ $3 \pm 45.76.13$ คะแนน และมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ $3 \pm 57.05.68$ คะแนน มีค่าการทดสอบที (t) เท่ากับ 11.419 ($p = .000$) และโรงเรียนที่ 2 นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 47.74 ± 4.27 คะแนน มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 56.33 ± 5.12 คะแนน มีค่าการทดสอบที (t) เท่ากับ 8.152 ($p = .000$)

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำแนกเป็น 5 องค์ประกอบ (10 พฤติกรรมบ่งชี้) ได้แก่ 1) ความเป็นตัวของตัวเอง (2 พฤติกรรมบ่งชี้) 2) ความมีนวัตกรรม (2 พฤติกรรมบ่งชี้) 3) การทำงานเชิงรุก (2 พฤติกรรมบ่งชี้) 4) ความสามารถในการแข่งขัน (2 พฤติกรรมบ่งชี้) และ 5) ความกล้าเสี่ยง (2 พฤติกรรมบ่งชี้)

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้จะเชิงเทรา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 8 กิจกรรม แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยออกแบบบนพื้นฐานของทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของ Tiedeman and O'hara (1963) ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม เป็นระยะที่ครูสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เรียนกับครู และสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความผ่อนคลาย

ระยะที่ 2 เตรียมเลือกอาชีพ เป็นระยะที่ผู้เรียนสำรวจความต้องการของตนเอง แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสำรวจ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นก่อตัวของความคิด ขั้นตอนที่ 3 ขั้นทดลองเลือกอาชีพ และขั้นตอนที่ 4 ขั้นพิจารณารายละเอียด

ระยะที่ 3 การประกอบอาชีพและการปรับตัว เป็นระยะที่ผู้เรียนเริ่มประกอบอาชีพและการปรับตัว แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเข้าสู่การศึกษาอาชีพ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปรับปรุง และขั้นตอนที่ 3 ขั้นความมั่นคง ทั้งนี้มีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.20 – 5.00

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยภาพรวมและรายโรงเรียน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1) ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1.1) สามารถควบคุมตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ และ 1.2) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่กดดันได้ ผู้ประกอบการต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระในการทำงานของบุคคลเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยสามารถควบคุมตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ และตัดสินใจในสถานการณ์ที่กดดันได้ เนื่องจากในการประกอบกิจการมักเกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างดำเนินการ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องควบคุมตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เชื่อมั่น แน่วแน่ในการทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย และกล้าตัดสินใจในสถานการณ์ที่บีบบังคับได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Felício, Rodrigues, and Caldeirinha (2012) และ Lumpkin and Dess (2001) ที่กล่าวว่าผู้ประกอบการต้องมีความสามารถของบุคคลในการนำแนวคิดหรือวิสัยทัศน์ไปปฏิบัติจนเสร็จสมบูรณ์โดยอิสระ เช่นเดียวกับ Lumpkin, Coglisser, and Schneider (2009) ที่กล่าวว่าในองค์กรที่มุ่งมั่นที่จะ

มีแนวทางการเป็นผู้ประกอบการ บุคคลหรือทีมจะต้องสามารถตัดสินใจได้โดยปราศจากข้อจำกัดขององค์กร เช่นเดียวกับ Frese, Friedrich, and Unger (2005) ที่กล่าวว่าผู้ประกอบการจะต้องสามารถนำตนเองไปสู่โอกาสและสามารถทำงานได้ด้วยตัวเอง ตัดสินใจในสถานการณ์ที่บีบบังคับได้ และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของ Canuzakov et al. (2017) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการที่มีความมุ่งมั่นในการควบคุมตนเอง เชื่อว่าสามารถมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของการกระทำของตน ผ่านความพยายามและการวางแผนที่ช่วยให้สามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ปรากฏเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของ เมธาพร อินคำ (Income, 2021) ซึ่งจะใช้คำว่าองค์ประกอบด้านความมุ่งเน้นการควบคุมตนเอง (Control Focus) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ali, Aima, Bhasin, and Hisrich (2021) และ Clark, Covin, and Pidduck (2025)

2) ความมีนวัตกรรม (Innovativeness) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 2.1) มีความสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ และ 2.2) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ผู้ประกอบการต้องมีความพยายามที่จะสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ ๆ ในการพัฒนาสินค้าและบริการ โดยมีความสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงพยายามนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ อยู่เสมอ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากในการทำธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้ประกอบการจึงต้องมีความคิดริเริ่มในสิ่งใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาสินค้าหรือบริการของตนเอง ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องเป็นผู้สร้างนวัตกรรมด้วย โดยอาจเป็นแนวคิดในการทำงานหรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้าง ปรับปรุงหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการของตนเองให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Lumpkin and Dess (1996) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการที่มีความมีนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคงอยู่ของกิจการ เนื่องจากเป็นทรัพยากรสำคัญของแนวคิดใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การเริ่มต้นผลิตภัณฑ์ การปรับปรุงบริการ แนวปฏิบัติในการจัดการ

และการปรับปรุงองค์กร เช่นเดียวกับ Dess and Lumpkin (2005) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้มีนวัตกรรมโดยพยายามที่จะนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ด้วยการทดลองหรือกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และ Hitt, Hoskisson, and Kim (1997) ที่กล่าวว่าการพัฒนาและนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ อย่างประสบความสำเร็จสามารถสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันได้ ทั้งนี้ ความมีนวัตกรรม (Innovativeness) ปรากฏเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของ Bolton and Lane (2012), So, Ridwan, Simamora, and Aryanto (2017), Gorostiaga et al. (2019), Covin et al. (2020), Santos, Marques, and Ferreira (2020), Ali et al. (2021), เมธาพร อินคำ (Income, 2021), Köksal and Yürük (2022) และ Ephrem and Murimbika (2024)

3) การทำงานเชิงรุก (Proactiveness) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 3.1) แสวงหาโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำในสิ่งที่ทำเสมอ และ 3.2) มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการวางแผนล่วงหน้าเพื่อการเป็นผู้นำทางการตลาด โดยพยายามแสวงหาโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำในสิ่งที่ทำเสมอ และมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการทางธุรกิจต่าง ๆ ผู้ประกอบการจะต้องรู้จักแสวงหาโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้ได้เป็นผู้นำในสิ่งที่ทำเสมอ การกล้าเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ ไม่ยึดติดกับสิ่งเดิม ๆ เปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย เปลี่ยนไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น กล้าที่จะทดลองและกล้าที่จะลองผิดลองถูก เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาด รวมทั้งมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคตและพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Frese (2000) ที่กล่าวว่า การเป็นผู้ประกอบการควรมีความมุ่งมั่นสูงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ด้วยความพยายามล้ำหน้า และมีการบริหารจัดการให้เหนือกว่าคู่แข่งในตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทั้งนี้ การทำงานเชิงรุก (Proactiveness) ปรากฏเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของ Bolton and Lane (2012) So et al. (2017) Gorostiaga et al. (2019) Covin et al. (2020) Santos et al. (2020) Ali et al. (2021) เมธาพร อินคำ (Income, 2021) และ Ephrem and Murimbika (2024)

4) ความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 4.1) สร้างจุดแตกต่างของสินค้าหรือบริการระหว่างธุรกิจตนเองและคู่แข่ง และ 4.2) พยายามหาวิธีการเพื่อลดต้นทุน ผู้ประกอบการต้องมีความพยายามที่จะนำหน้าคู่แข่งทางธุรกิจ โดยมีการสร้างจุดแตกต่างของสินค้าหรือบริการระหว่างธุรกิจตนเองและคู่แข่ง และพยายามหาวิธีการเพื่อลดต้นทุน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการในการทำธุรกิจต่าง ๆ ต้องมีคู่แข่งทางธุรกิจที่อาจเป็นกลุ่มของผลิตภัณฑ์หรือบริการเดียวกันเสมอ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องหาจุดแตกต่างของธุรกิจตนเองที่เหนือกว่าคู่แข่ง เพื่อแข่งขันกับคู่แข่งในการดึงดูดลูกค้า นอกจากนี้การพัฒนาจุดเด่นของสินค้าและบริการแล้วยังมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรหรือต้นทุนในการประกอบธุรกิจให้มีความเหมาะสม เพื่อให้มีโอกาสได้กำไรที่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lumpkin and Dess (1996) ที่กล่าวว่าผู้ประกอบการต้องสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการกระทำที่ดีกว่าคู่แข่ง โดยองค์กรพยายามสร้างผลงานที่เหนือกว่าคู่แข่ง และปรับปรุงประสิทธิภาพการเป็นผู้ประกอบการเป็นหนึ่งในที่สุด ทั้งนี้ Frese and de Kruijff (2000) กล่าวว่า ผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการแข่งขัน ใช้กลยุทธ์ที่ทำให้คู่แข่งประสบความสำเร็จในตลาดเดียวกันได้ยาก พยายามเอาชนะคู่แข่งออกจากตลาด โดยความสามารถในการแข่งขันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จ ทั้งนี้ ความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness) ปรากฏเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคุณลักษณะความเป็น

ผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของ Gorostiaga et al. (2019) และ Ali et al. (2021)

5) ความกล้าเสี่ยง (Risk-taking) ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 5.1) กล้าตัดสินใจในสถานะไม่แน่นอน และ 5.2) กล้าลงทุน ผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการตัดสินใจและลงทุนในสถานการณ์ที่ไม่ทราบผลลัพธ์ที่ชัดเจน โดยมีความกล้าตัดสินใจในสถานะไม่แน่นอนและกล้าลงทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรจากการลงทุน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจผู้ประกอบการมักพบกับความเสี่ยงอยู่เสมอ ทั้งจากการลงทุนและสถานะการเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนในธุรกิจ ผู้ประกอบการต้องมีการประเมินสถานการณ์ที่อาจเป็นความเสี่ยงที่สามารถเกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจ พยายามควบคุมหรือลดความเสี่ยง กล้าตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง ตลอดจนกล้ายอมรับผลที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Frese (2000) ที่กล่าวถึงความกล้าเสี่ยงว่าผู้ประกอบการจะต้องมีความกล้าในการตัดสินใจทำกิจกรรมภายใต้สถานะที่ไม่แน่นอนต่าง ๆ ซึ่งอาจประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวเท่ากัน และยอมรับความเสี่ยงได้ เพื่อหวังผลกำไรของการดำเนินงาน เช่นเดียวกับ Dess & Lumpkin (2005) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงซึ่งต้องตัดสินใจและปฏิบัติการภายใต้สถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนหรือต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และสอดคล้องกับ Canuzakov et al. (2017) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการต้องมีความกล้าเสี่ยงเต็มที่ที่จะเผชิญกับความเสี่ยงทางการเงิน สังคม หรือจิตใจ แม้ว่าจะมีความเสี่ยงที่จะสูญเสีย โดยผู้ประกอบการมักจะรับความเสี่ยงอย่างมีการคำนวณเพื่อตอบสนองโอกาส ซึ่งความสามารถในการจัดการและยอมรับความเสี่ยงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความสำเร็จ ทั้งนี้ ความกล้าเสี่ยง (Risk-taking) ปรากฏเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของ Bolton and Lane (2012) So et al. (2017) Gorostiaga et al. (2019) Covin et al. (2020) Ali et al. (2021) เมธาพร

อินคำ (Income, 2021) และ Ephrem and Murimbika (2024)

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนมัธยมศึกษา บริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา

รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีการดำเนินการพัฒนาและออกแบบอย่างเป็นระบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ทั้งนี้ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.20 – 5.00 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของ Joyce and Weil (1997) ที่ได้กล่าวถึงหลักการที่สำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นได้ผลตามแนวคิดจากทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของ Tiedeman and O'hara (1963) และทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Rangabthuk, 1999) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม (Preparation) เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเองเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ไม่ตึงเครียด กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออก เกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น ว่าผู้สอนจะจัดกิจกรรมอะไร และผู้เรียนก็อยากที่จะรู้ว่าตนเองต้องทำอะไรบ้างซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในระยะนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งมีความเชื่อว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการคิด การเรียนรู้ ค่านิยม และความเชื่อที่เป็นของตนเอง (Chuchai, 1999)

สำหรับระยะที่ 2 และ 3 เป็นการผสมผสาน 4 ขั้นตอนของทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ได้แก่

ขั้นได้รับประสบการณ์ ขั้นพิจารณาประสบการณ์ ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ และขั้นสรุปและสะท้อนประสบการณ์ จากขั้นตอนย่อย 7 ขั้นตอน ตามทฤษฎีของ Tiedeman & O'hara, (1963) ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้มีบทบาทอย่างเต็มที่ในทุกขั้นของกิจกรรมการเรียนรู้เกิดความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้ไปด้วยกันในห้องเรียน ดังนี้

ระยะที่ 2 เตรียมเลือกอาชีพ แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสำรวจเป็นการจัดกิจกรรมสำรวจอาชีพในชุมชน และวางแผนวิเคราะห์แนวทางการสร้างธุรกิจ สินค้า หรือบริการให้มีความแตกต่างกับธุรกิจ สินค้า หรือบริการต่าง ๆ ในชุมชน ในขั้นนี้ผู้เรียนได้ร่วมกันสำรวจข้อมูลและประเมินตนเองในด้านความสนใจ ความสามารถ ความถนัด ประสบการณ์ และลักษณะอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนการประเมินความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นก่อตัวของความคิด การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะต้องร่วมกันสังเกต และร่วมวิเคราะห์สถานการณ์จากภาพยนตร์ เป็นกลุ่มและร่วมอภิปรายในระดับห้องเรียน ถึงเป้าหมายของตัวละคร การนำพาตนเองไปสู่เป้าหมาย และการสร้างสรรค์จุดแตกต่างของธุรกิจ ในขั้นนี้ผู้เรียนได้มีการนำข้อมูลจากการสำรวจอาชีพมาพิจารณาร่วมกับ ค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของตนเอง เกี่ยวกับประเภทของอาชีพและทางเลือกอื่น ๆ กระทั่งความคิดเริ่มชัดเจนขึ้น ขั้นตอนที่ 3 ขั้นทดลองเลือกอาชีพ ขั้นตอนนี้ผู้เรียนได้ร่วมกันพิจารณาสถานการณ์ผลผลิตทางการเกษตร วิเคราะห์สร้างสรรค์ และวางแผนธุรกิจที่มาจากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และช่วยกันทดลองตัดสินใจเลือกอาชีพ การตัดสินใจเลือกอาชีพครั้งนี้จะเป็นการตัดสินใจชั่วคราวหรือถาวรนั้นขึ้นอยู่กับข้อมูลที่นักเรียนได้ทราบในขั้นการสำรวจและขั้นการก่อตัวความคิด และขั้นตอนที่ 4 ขั้นพิจารณารายละเอียด การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะต้องร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้า ในธุรกิจของกลุ่มตนเอง โดนต้องมีการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมที่มีรายละเอียดและชัดเจนเพียงพอ เพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพที่แน่นอนและนำไปสู่กิจกรรมในระยะที่ 3

ระยะที่ 3 การประกอบอาชีพและการปรับตัว แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1

ขั้นเข้าสู่การศึกษาอาชีพ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะต้องร่วมกันสร้างธุรกิจร้านค้าจำลองตามที่แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันออกแบบไว้ และแสดงสถานการณ์จำลองเพื่อทดลองก่อนลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง ในขั้นนี้เปรียบเสมือนการเตรียมตัวประกอบอาชีพหรือเริ่มประกอบอาชีพที่ได้เลือกไว้แล้ว ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปรับปรุง ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะต้องร่วมกันวางแผนธุรกิจของกลุ่มตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ในขั้นนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะได้รับการยอมรับ ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาหรืออาชีพที่ได้เลือกแล้ว ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มจะพยายามประนีประนอมกันระหว่างเป้าหมายของตนเองกับของคนกลุ่มใหญ่ และในที่สุดก็จะสามารถหาจุดที่คล้อยตามกันได้ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นความมั่นคง การจัดการกิจกรรมในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะต้องนำธุรกิจที่ตนเองวางแผนไว้ก่อนหน้าลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง และสะท้อนผลที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงธุรกิจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของ Tiedeman and O'hara (1963) ระยะที่ 2 ระยะการประกอบอาชีพและการปรับตัว ในขั้นนี้บุคคลมีความมั่นคงและมีความสำเร็จในการศึกษาหรือการประกอบอาชีพ และเห็นว่าอาชีพนั้นเหมาะสมกับตนเอง เมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจกับอาชีพที่ตนเลือก บุคคลนั้นอาจจะเริ่มกระบวนการเลือกอาชีพใหม่อีกโดยใช้ข้อมูลจากกระบวนการเลือกครั้งแรกเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกอาชีพครั้งต่อไป

3. การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาบริบทพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ฉะเชิงเทรา พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาหลังเรียน มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยภาพรวมและรายโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของ Tiedeman and O'hara (1963) เป็นกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ด้านอาชีพเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับงานและประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้บุคคลสร้างเอกลักษณ์ด้านอาชีพขึ้นมา การสร้างเอกลักษณ์

ด้านอาชีพเป็นการสร้างเอกลักษณ์ในการทำงานของตนเองเพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ในสังคมได้ เป็นพัฒนาการด้านอาชีพที่เน้น การตัดสินใจเลือกอาชีพและการปรับตัวในอาชีพประกอบด้วยขั้นต่าง ๆ เป็นกระบวนการซ้ำ ๆ ตลอดชีวิตของบุคคลเมื่อบุคคลต้องเปลี่ยนงานใหม่ (Tiedeman & O'hara, 1963) ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เนื่องจากมีหลักการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนได้เรียนรู้เชิงประสบการณ์และกระบวนการกลุ่มที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ท้าทายและต่อเนื่อง ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมตลอดเวลา ไม่ได้นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น การพูด การเขียน การวาดรูป การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์ สังเคราะห์การเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์ได้สะท้อนความคิดและอภิปรายสรุปความคิดรวบยอด (Rangabthuk, 1999) นอกจากนี้การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง วิเคราะห์สถานการณ์ ลงมือวางแผน และปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กรณีตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา อภิปราย และสร้างแรงบันดาลใจ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงและสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุรนนท์ ตามกาล, สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, และเกียรติวรรณ อมาตยกุล (Tamkal, Charungkiattikun, & Amatayakul, 2018) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยนำแนวคิดทฤษฎีกระบวนการ

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน พบว่าผู้เรียนมีความสุข สามารถตั้งประสบการณ์ ของตนเองออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม เห็นคุณค่าของประสบการณ์ทั้งของตนเองและ ผู้อื่น กล่าวแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ตลอดจนสามารถ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้กับชีวิตของตนเองได้ เช่นเดียวกับอังคณา อ่อนธานี (Onthanee, 2021) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการทำงานและอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การใช้ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถส่งเสริม ให้นักเรียนเกิดสมรรถนะการทำงานและอาชีพใน ด้านเป็นผู้รู้จักตนเอง รู้จักอาชีพ ด้านทำงานอย่าง เป็นระบบและเป็นทีม ด้านความรับผิดชอบต่อการทำงาน ด้านทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการเป็น ผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การจัดการเรียนรู้อย่างเต็มรูปแบบ โดยสามารถ เริ่มตั้งแต่การร่วมวางแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนด เนื้อหา การจัดกิจกรรม และการประเมินผล ซึ่งครูผู้สอน

ต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย และเป็นกันเอง มีความรู้สึกที่ไม่ตึงเครียด กล่าวแสดง ความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

2. ครูผู้สอนควรปรับระยะเวลาให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการคิด ให้อิสระและเวลาในการบันทึก โดย ครูผู้สอนใช้คำถามกระตุ้น และหากเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ครูผู้สอนอาจจะทำการปรับเปลี่ยน จากการให้นักเรียนบันทึกเป็นการพูดคุยเพื่อการสะท้อน ถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้และความรู้สึกได้

3. ครูผู้สอนควรให้ผู้ประกอบการที่อยู่ในบริบทชุมชน ของโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ของต้นแบบผู้ประกอบการ ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ ในการประกอบอาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปยังผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ของผู้เรียนด้านทักษะอาชีพและคุณลักษณะความเป็น ผู้ประกอบการก่อนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละระดับ
2. ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้กับตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ทักษะชีวิต ทักษะการทำงานเป็นทีม แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Ali, A., Aima, A., Bhasin, J., & Hisrich, R. D. (2021). Measuring entrepreneurial orientation in developing economies: Scale development and validation. *Jindal Journal of Business Research*, 10(2), 147–162.
- Bolton, D. L. & Lane, M. D. (2012), Individual entrepreneurial orientation: Development of a measurement instrument. *Education + Training*, 54(2/3), 219–233.
- Canuzakov, K., Geri, S., Demirhan, B., & Tekeli, S. C. (2017). Entrepreneurship characteristics of university students who take 'Physical Education and Sport' education. *International Journal of Humanities and Social Science*, 7(2), 157–165.
- Chachoengsao Provincial Education Office. (2024). *Chachoengsao provincial education development plan – 2023 2027, revised version 2024*. <https://ccoepo.moe.go.th> [In Thai]
- Chuchai, A. (1999). *Participation*. Bangkok: Odeon Store. [In Thai]
- Clark, D. R., Covin, J. G., & Pidduck, R. J. (2025). Individual entrepreneurial orientation: Scale development and validation. *Entrepreneurship Theory Practice*, 49(3) 668–710.

- Covin, J. G., Rigtering, J. P. C., Hughes, M., Kraus, S., Cheng, C. F., & Bouncken, R. B. (2020). Individual and team entrepreneurial orientation: Scale development and configurations for success. *Journal of Business Research*, *112*, 1–12.
- Dess, G. G. & Lumpkin, G. T. (2005). *The role of entrepreneurial orientation in stimulating effective corporate entrepreneurship. Academy of Management Perspectives*, *19*(1), 147–156.
- Ephrem, A. N. & Murimbika, M. (2024). Development and validation of an individual entrepreneurial potential new measurement scale. *Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship*, *26*(1), 63–110. <https://doi.org/10.1108/JRME-07-2022-0094>
- Felício, J. A., Rodrigues, R., & Caldeirinha, V. R. (2012). The effect of entrepreneurship on corporate performance. *Management Decision*, *50*(10), 1717–1738.
- Frese, M. (2000). *Success and failure of microbusiness owners in Africa: A psychological approach*. Westport, CT: Quorum/Greenwood.
- Frese, M. & de Kruijff, M. (2000). *Success and failure of microbusiness owners in Africa: A psychological approach*. Westport, Quorum Books/Greenwood Publishing Group. <https://psycnet.apa.org/record/000-03473-2000>
- Frese, M., Friedrich, C., & Unger, J. M. (2005). Entrepreneurial orientation: Psychological model of success among southern African small business owners. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, *14*(3), 315–344.
- Gorostiaga, A., Aliri, J., Ulacia, I., Soroa, G., Balluerka, N., Aritzeta, A., & Muela, A. (2019). Assessment of entrepreneurial orientation in vocational training students: Development of a new scale and relationships with self-efficacy and personal Initiative. *Frontiers in Psychology*, *10*(1125), 1–10.
- Hitt, M. A., Hoskisson, R. E., & Kim, H. (1997). International diversification: Effects on innovation and firm performance in product–market firms. *Academy of Management Journal*, *40*(4), 767–798.
- Income, M. (2021). *The development of entrepreneurship measuring tool for undergraduate students in higher education institutions*. (Doctoral thesis, Naresuan University). NU Intellectual Repository. <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/1234567895016/> [In Thai]
- Joyce, B. & Weil, M. (1997). *Models of teaching*. (5th ed.). New Delhi: Prentice Hall of India Private Limited.
- Köksal, O. & Yürük, N. (2022). Development of an entrepreneurship scale for students in the departments of foreign languages. *International Journal of Curriculum and Instruction*, *14*(2), 1233–1248.
- Lumpkin, G. T. & Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, *21*(1), 135–172.
- Lumpkin, G. T., Cogliser, C. C., & Schneider, D. R. (2009). Understanding and measuring autonomy: An entrepreneurial orientation perspective. *Entrepreneurship, Theory and Practice*, *33*(1), 47–69.
- Lumpkin, G. T. & Dess, G. G. (2001). Linking two dimensions of entrepreneurial orientation to firm performance: The moderating role of environment and Industry Life Cycle. *Journal of Business Venturing*, *16*(5), 429–451.
- Miller, D. (1983). The correlations of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science*, *29*(7), 770–791.
- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Announcement of the Office of the Basic Education Commission on the management of educational institution curriculum*. <http://academic.obec.go.th/web/news/view/75> [In Thai]

- Office of the Secretary-General of the Education Council. (2017). *National education plan 2017–2036*. Office of the Secretary-General of the Education Council, Ministry of Education. Bangkok: Prik Wan Graphic Co., Ltd. [In Thai]
- Onthanee, A. (2021). The effectiveness of participatory learning to promote occupational competency for secondary school students. *Journal of Education and Innovation*, 23(2), 336–350. [In Thai]
- Rangabthuk, W. (1999). *Student-centered teaching management*. Bangkok: Love and Love Press. [In Thai]
- Rauch, A., Wiklund, J., Lumpkin, G.T., & Frese, M. (2009), Entrepreneurial orientation and business performance: An assessment of past research and suggestions for the future. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 761–87.
- Santos, G., Marques, C. S., & Ferreira, J. M. J. (2020), Passion and perseverance as two new dimensions of an Individual Entrepreneurial Orientation scale. *Journal of Business Research*, 112(2020), 190–199.
- So, I. G., Ridwan, A., Simamora, B. H., & Aryanto, R. (2017). Confirming entrepreneurial orientation dimensions and linking it with entrepreneurial intention among business students in Indonesia. *International Journal of Economics & Management*, 11(2), 277–299.
- Tamkal, Y., Charungkiattikun, S., & Amatayakul, K. (2018). Development of participatory learning processes based on green lifestyle principles to enhance family well-being. *Journal of HR intelligence*, 13(1), 20–45.
- Thapsat, K. (2021). *Learning city: Concepts for promoting lifelong learning with local base*. Retrieved from <https://research.eef.or.th/learning-city-101/> [In Thai]
- Tiedeman, D. V. & O'hara, R. P. (1963). *Career development: Choice and adjustment: Differentiation and integration in career development*. New York: College Entrance Examination Board.
- Wiklund, J. & Shepherd, D. (2003). Knowledge-based resources, entrepreneurial orientation, and the performance of small and medium-sized businesses. *Strategic Management Journal*, 24(13), 1307–1314. <https://doi:10.1002/smj.360>
- Wisising, N. (2017). *Development of learning management potential of small schools emphasizing community participation*. (Doctoral thesis, Curriculum Research and Development Program, Graduate School Srinakharinwirot University). [In Thai]